Ex A.
[113]
1962: 18 maj [113]
N.M:s vägledn
(utst. kat.)

NORDISKA MUSEET
KÄRR DIG SJÄLF
STOCKHOLM

TEXTILIER FRÅN BLEKINGE

Hängkläden

Blekinge hör till de landskap i Sverige som har en rik textil tradition. Mycket är detta tack vare den hustyp som här varit rådande. I Blekinge har liksom i Skåne och Halland det sydgötiska huset dominerat och man har av tradition haft användning för hängkläden med vilka man prytt bostaden vid större högtider. Hängklädena bildar en påtaglig tyngdpunkt i Nordiska museets samlingar. Ofta är de vävda i opphämta och/eller krabbasnår i olika geometriska motiv. Dessa mönster kan kanske vid flyktigt påseende te sig likartade men är i själva verket rikt varierade. Än större omväxling har man uppnått genom att i viss utsträckning tillfoga bårder med figurframställande motiv, någon gång av bibliskt ursprung, t.ex. de tre vise männen. Vidare är hängklädena ofta avslutade med flätningar vilka till synes har ett direkt samband med den knyppling som i Blekinge haft en viss omfattning.

Mest bekanta är dock de för landskapet karaktäristiska broderade hängklädena, samtliga från de västliga delarna, d.v.s. Listers och Bräkne härader. Tillverkningen började på 1780-talet och hade sin glansperiod under tiden 1820-50. Här finnes utsökta prov på sömnadsskicklighet, och de har också till en början för det mesta utförts av för broderi särskilt tränade personer.

Dräkt

Typiskt för de blekingska dräkterna är den rika förekomsten av sidenplagg vid högtid. Livstycken och förkläden i utsökta sidentyger, vilka givetvis är importvaror, finnes i Blekinge mer än i något annat landskap. De har helt naturligt kommit att spela en viss roll för den textila slöjden i övrigt. Det synes framför

NORDISKA MUSEET BIBLIOTEKET

allt i de hemvävda förklädena med sina typiska flamgarnsrandningar. Vidare i kragar och huvudkläden med vitbroderier i rik variation, i kjoltygerna där varp och inslag i avvikande färg gett effektfulla skiftningar som för tanken till sidentaft. Även de nyss nämnda hängklädena med sina rokokomässiga blomstermotiv torde i någon mån vara en produkt av denna påverkan.

Anledningen till att det just i Blekinge funnits en marknad för siden i så stor omfattning med allt vad det kommit att betyda för textiltillverkningen inom landskapet är väl att söka i det kulturgeografiska läget och i gynnsamma ekonomiska konjunkturer.

Ryor

De blekingska ryorna eller kavringarna är ytterligare en föremålsgrupp som utmärker sig för en viss särprägel. Till sin typ kan de hänföras till slitryorna, d.v.s. sådana som hört till sängutrustningen. De har som bekant utgjort en ersättning för fällen och haft till uppgift att värma. I Blekinge liksom i andra kustlandskap kom dessa att leva kvar längre än i inlandet. Detta berodde på deras användbarhet till sjöss. I motsats till fällen tålde de vatten utan att bli förstörda. Det utmärkande för Blekinge-ryorna är deras mönster. Med sina i regel skickligt genomförda kompositioner bär denna ryatyp sällan spår av den naiva och primitiva typ från slitryorna i nordligare landskap t.ex. Öland och Uppland. Mönstren är snarare besläktade med sådana som var vanliga i Europa under medeltiden och 1500-talet.

Flamsk- och röllakansvävnad

Det finns emellertid ytterligare särdrag i den så rikt fasetterade blekingska textiltillverkningen. I östra delen av landskapet lever nämligen en vävart kvar, vilken med lika rätt kan räknas till röllakan som till flamskvävnad. Den rör sig med mönster av flamskvävstyp delvis lika Smålands, men vävs på liggande varp och med dubbelslingade snedlinjer.

Röllakan som representerar ett primitivt stadium av mönstervävnad finnes i Sverige sedan förhistorisk tid. Den har i Blekinge en rik förekomst och företer mönstertyper som har ett tydligt samband med de skånska röllakansvävnaderna, bl.a. i de anslående täckena med figurmotiv.

En representant för en liten men säregen grupp är ett fälltäcke i röllakan från Eringsboda sn., Medelstad hd.

Utställningen har arrangerats av amanuensen Inga Wintzell.